

Lý Lạc Long

Hoa Sen, Hồn Việt

Sen thanh cao, trắng trong và tinh khiết; bùn đen đúa, nhớp nhúa và dơ bẩn. Sen và bùn, dù là hai thái cực, hai hình ảnh tương phản, đối chọi nhau, nhưng lại rất gần nhau. Nói đến sen người ta nghĩ ngay đến bùn, nghĩ đến sự cao quý vươn lên sống ngạo nghễ từ giữa những vùng đất tội lỗi .

Trong đầm gì đẹp bằng sen,

Lá xanh, bông trắng, lại chen nhụy vàng.

Nhụy vàng, bông trắng, lá xanh,

Gần bùn mà chẳng hôi tanh mùi bùn. (CD)

Về ý nghĩa của câu ca dao, ai cũng hiểu, nhưng nếu ai đã có từng trầm mình trong những đầm sen, từng thọc tay vào bùn để kéo lên những ngó sen trắng nõn thì sẽ thấm thía với câu ca dao ở trên hơn. Vì không chỉ ngó sen màu trắng nõn tương phản với màu bùn đen mà hương vị của hoa sen cũng chẳng vương víu hay bị nhiễm mùi bùn. Ngược lại còn phảng phất một mùi hương nhẹ nhàng thanh khiết và dễ chịu. Sen sống giữa bùn sinh nhưng không bị lấm lem, sen tặng cho cuộc đời những bông hoa tinh khiết, thanh cao. Ban ngày hoa sen nở, nhưng sẽ khép kín lại lúc về đêm như để tránh sự xâm nhập của bóng đêm u tối, giữ vẹn toàn hương sắc trinh bạch, thanh cao của một loài hoa cao quý.

Hoa sen tượng trưng cho sự uy dũng bất khuất của người quân tử, giữ chặt lòng mình trước cám dỗ của lợi danh, giữ cho mình sự trong sạch dù ở giữa chốn bùn lầy. Với Phật giáo, hoa sen là biểu tượng của sự giác ngộ, cũng như sen mọc giữa chốn bùn lầy,

người giác ngộ sống giữa hồng trần, cuộc sống thế nhân với muôn vàn ô trọc vẫn bình thản giữ gìn đạo hạnh và sự trong sạch của bản thân không để bị vương bụi trần thế, bả lợi danh.

Sen không chỉ là một loài hoa đẹp, một biểu tượng của người quân tử, của sự giác ngộ, mà tất cả các phần của sen, theo đông y, đều là thuốc chữa bệnh. Hạt sen (liên nhục) chữa thần kinh suy nhược, mất ngủ. Nhụy của hạt sen (liên tâm) có vị đắng có tác dụng an thần. Gương sen (liên phòng) phơi khô sắc uống có tác dụng cầm máu trong đại tiểu tiện. Tua nhị của hoa sen (liên tu) phơi khô sắc uống chữa băng huyết, thổ huyết, di mộng tinh. Lá sen (hà diệp) dùng tươi sắc uống chữa nôn ra máu, chảy máu cam. Ngó sen (liên ngẫu), dùng làm thức ăn giải nhiệt, làm thuốc cầm máu, nấu nước tắm sẽ làm cho da thịt mịn màng, cơ thể sáng khoái. Ngoài ra sen còn được biến chế thành những món ăn quốc túy, hương vị đặc biệt VN như gỏi ngó sen, mứt sen. Trà sen, một loại trà được ướp với hạt gạo trong hoa sen là một loại trà ngon, quý, và được người uống trà ưa chuộng.

Ngày xưa, lúc đọc 2 câu thơ của nhà thơ Nguyên Sa :

"Vẫn biết lòng mình là hương cốm,
Chả biết tay ai làm lá sen."

Sinh trưởng ở trong Nam, dù sen cũng là một hình ảnh rất quen thuộc, nhưng tôi không thấm và hiểu được hai câu thơ diễn tả mối tình "cốm, sen" của Nguyên Sa. Mãi sau này, tôi mới biết là ở ngoài Bắc, người ta dùng lá sen để gói cốm. Có một tác giả nào đó, tôi không nhớ tên, đã viết. " Ăn cốm làng Vòng chấm với hồng chín đỏ, thưởng thức hương thơm và ngọt nhẹ của cốm, với mùi thơm và vị ngọt gắt của hồng. Ăn một nhúm cốm như vậy, giống như đang nếm tất cả hương vị của đất trời, đồng nội, hương hoa ...". Thì ra là như vậy, tôi đã có thể tưởng tượng. Những lá sen rộng bản, vươn cao khỏi mặt nước. Buổi sáng, với những hạt sương, long lanh, trong vắt, còn đọng lại trên mặt lá như những hạt trân châu trời đất ban tặng cho sen. Dù nắng hay mưa, ngày qua ngày, những lá sen vẫn vươn cao, mở rộng che chắn cho những bông sen đang nở. Một ngày nào đó, một bàn tay ngà của một cô gái ngắt lấy tám lá sen đem về gói những hạt cốm dẻo thơm, màu xanh ngọc thạch. Hương đồng, cỏ nội quẩn quện với hương đồng cỏ nội. Lá sen giữ cho cốm dẻo và thơm lâu, những hạt cốm xanh màu ngọc thạch nằm yên ổn trong lòng lá. Mùi sen trong hương cốm. Một sự kết hợp hài hòa và tuyệt vời. Và cuối cùng tôi đã hiểu nhà thơ Nguyên Sa đã ví lòng ông như hương cốm, hương của những hạt ngọc quý của đất trời, của hương đồng cỏ nội, của quê hương Việt Nam, và tìm đâu người tri âm, tri kỷ. Khám phá, hiểu, giữ gìn, hòa hợp, bổ sung ... cho nhau như lá sen và hạt cốm.

Hoa sen đã đi vào lòng người, đi vào cuộc sống của người Việt từ ngàn xưa . Có thể nói nhìn sen, ta có thể liên tưởng và nhận ra con người Việt Nam, nhưng nhìn người Việt Nam có nhận ra được HOA SEN không? Ngày nay, nhìn vào xã hội của người Việt Nam (cả hải ngoại và trong nước), một người Việt có đủ tự hào và khả năng để giải thích một cách tường tận ý nghĩa của câu ca dao trên cho một người ngoại quốc nghe không? Câu hỏi làm trăn trở nhiều người Việt có tấm lòng tha thiết với quê hương và dân tộc.

Nửa thế kỷ, dưới "ánh sáng" nhân tạo, quá cường độ và gay gắt của một chủ nghĩa ngoại lai, đã trở thành ngọn lửa thiêu đốt và hủy hoại những giá trị căn bản tạo thành dân tộc Việt . Việt Nam trở thành một xã hội, nơi mà tình người, lương tâm và đạo đức... khan hiếm như bóng cây, như nguồn nước giữa sa mạc. Đầm nước Việt cạn khô, hoa sen Việt úa tàn, chết rũ. Bóng đêm bao phủ, cơn ác mộng của những bông sen đỏ ngoi lên từ vũng máu thịt, nhầy nhụa, lạnh ngắt, tanh tưởi, nồng nặc mùi tử khí. Cố gắng vượt qua vùng bóng tối lại mơ thấy những bông sen tạp chủng ngoi lên từ những vũng nước ao tù. Tìm ở đâu đây, hương vị dịu dàng và bóng dáng thanh cao của Hoa Sen Hồn Việt? Buổi chiều cuối tuần, tịch mịch, yên vắng đến lạnh lùng. Vạt nắng cuối ngày hờ hững rớt qua song, những dải mây xám trôi lững lờ, lang thang, vài bóng chim bay điếm thành những chấm đen di động không định hướng trên nền trời tĩnh mịch. Không biết những đám mây kia sẽ trôi theo gió về đâu? Và những cánh chim có phải đang vội vã bay về tổ ấm? Còn ta sẽ đi về đâu cuối đoạn đường lưu lạc?

Nửa thế kỷ đã qua, một dấu chấm nhỏ của thời gian, một đoạn đường ngắn của lịch sử, một đời người. Như những giọt sương đọng trong lòng chiếc lá sen, đẹp lóng lánh như kim cương dưới ánh sáng mặt trời buổi bình minh bốc hơi mất dạng dưới cơn nắng gắt buổi trưa, những giấc mơ hồng thời niên thiếu cũng tan dần với thời gian và cuộc sống bương chải, tất bật nơi quê người. Mặt trời đã lặn, giọt nắng cuối cùng đã tan, bóng đêm bao phủ vạn vật, một ngày nữa đã qua. Giấc mơ hoa sen hồn Việt nở rộ ở quê hương, nơi xứ người có về chăng, đêm nay? Có lẽ lại thêm một đêm trăn trở nối tiếp một ngày buồn thiu

Vẫn biết hồn ta là sen Việt.

Tìm ở đâu những hạt cốm thơm?

Lý Lạc Long

(TTL/TCT/MAI/5/4/2006)